

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

کارگاه مهندسی پژوهش (اصول مقاله نویسی)

«نیم نگاهی به مباحث»

۱. تعریف تحقیق و مقاله

۲. گونه های مقاله

۳. ویژگی های مقاله پژوهشی

۴. اجزا و ساختار مقاله پژوهشی

۱. تعریف تحقیق

تکوینی: رویارویی با حقیقت و واقعیت؛
تشریحی: راهیابی به محضر حقائق؛ حق یابی و حق سازی.

۲. کیستی محقق

فرد واقع بین و حق پذیری
که در پی یافتن حقیقت و اثبات آن است.

۳. اقسام پژوهش نامه

أ. به لحاظ کمی

۱. مقاله علمی: ۱۰ تا ۳۰ صفحه
۲. پایان نامه کارشناسی ارشد: ۱۰۰ تا ۱۵۰ صفحه
۳. رساله دکتری: ۲۰۰ تا ۴۰۰ صفحه
۴. کتاب: ۲۰۰ تا ۹۰۰ صفحه
۵. دانش نامه: ۵۰۰ تا ۳۰۰۰ صفحه

ب. به لحاظ کیفی

۱. **نوشتار عمومی:** گزارش دیدگاهها در قالب نقشه

مهندسی

(مقاله عمومی یا تحقیق پایانی دوره کارشناسی)
۲. **نوشتار نیمه تخصصی:** گزارش دیدگاه دیگران همراه با

تحلیل مبانی و ادله در قالب نقشه مهندسی

(مقاله تخصصی یا پایان نامه کارشناسی ارشد)

۳. **نوشتار تمام تخصصی:** گزارش دیدگاه دیگران همراه با

تحلیل مبانی و ادله و نقد آنها و اظهار نظر

(مقاله پژوهشی یا رساله دکتری)

۴. اقسام تحقیق (۱)

۱. موضوع محور:

- أ. مسأله و نظریه محور: تبیین و تحلیل يك مسأله از راه شناخت صورت مسأله و گردآوری و پردازش اصلاعات مرتبط (علوم انسانی)
- ب. فرضیه و مشکل محور: اثبات یا ابطال يك فرضیه از راه شناخت متغیرها و آزمون و نتیجه گیری (علوم تجربی)

۲. متن محور: تصحیح یا ترجمه و شرح متون

۳. ترکیبی: متن محور + موضوع محور

۵. اقسام تحقیق (۲)

۱. ساده یا تطبیقی

در تحقیقات ساده، موضوع به گونه مستقل پژوهش می شود و هیچ مقایسه و سنجشی با دیگر مباحث یا مسائل وجود ندارد.

در تحقیقات تطبیقی، موضوع میان دو یا چند دین، مذهب، مکتب، اشخاص یا کتب بررسی و مقایسه می شود.

۲. تک رشته ای یا میان رشته ای:

تحقیقات تک رشته ای، در مباحث يك شاخه از علم انجام می شود،

تحقیقات میان رشته ای، در مسائل چندشاخه از دانش انجام می شود.

۱. چیسستی مقاله

أ. مفهوم لغوی:

- سخن، گفتار و بخش یا فصلي از كتاب
- نوشته اي مختصر درباره يك موضوع

ب. معنای اصطلاحی:

نگاشته‌هاي کوتاه و بیانگر دیدگاه نویسنده
و دستاوردهاي وي درباره مسئله‌اي خاص.

۷. گونه های مقاله

أ. مقاله مطبوعاتی:

نوشته‌ای در حد متوسط؛ دارای زبانی ساده و فهم‌پذیر
برای توده مردم و مرتبط با موضوعات روز اجتماع

ب. مقاله ادبی:

نگاشته‌ای کم حجم، زیبا و خیال انگیز و پدید آمده
از صنایع ادبی و شعری و حماسی

ج. مقاله علمی:

نوشته‌ای کوتاه، مستدل و تحلیلی درباره مسأله‌ای خاص

۸. اقسام مقالات علمي

أ. مقالات ترويجي (مروري):

نگاشته‌هاي علمي كه از راه گردآوري (تأليف، تلخيص يا ترجمه) و به هدف گزارش و ترويج رشته‌اي از دانش تدوين مي‌گردند.

ب. مقالات پژوهشي (تحقيقي):

نگاشته‌هاي تخصصي و دربردارنده ايده يا ابتكاري نو كه به پيشبرد علم و توليد معلومات جديد كمك مي‌كند.

۹. اقسام مقالات پژوهشي

أ. مقالات ISI:

Institute for **S**cientific **I**nformation

”مؤسسه اطلاعات علمي“

بانك اطلاعات مقالات علمي لاتين در جهان
دسترسي زنجيره اي به مقالات مرتبط

ب. مقالات ISC:

Islamic World **S**cience Citation **C**enter

پايگاه استنادي علوم جهان اسلام
سنجش عملکرد پژوهشي و رتبه بندي مقالات

۱۰. ویژگی های مقاله علمی

أ. ویژگی های روشی و ساختاری

روش تحقیق (مهندسی و نقشه‌کشی پژوهش)

روش نگارش (درست‌نویسی و زیبانویسی)

ب. ویژگی های دانشی و بافتاری

استواری متن و اتقان محتوا و مطالب و ادله آن

ج. ویژگی های شکلی و ظاهری

حجم مناسب مقاله به لحاظ کمی

تطابق ظاهری با شیوه نامه مرجع به لحاظ ارجاعات و...

حروف چینی و صفحه بندی

۱. ساختار مقاله علمی

۱. شناسنامه مقاله

(عنوان مقاله + نام نویسندگان؛ رتبه علمی؛ رایانامه)

۲. چکیده + واژگان کلیدی

۳. مقدمه

۴. ادبیات و مفاهیم تحقیق

۵. بحث ها و یافته ها (بدنه اصلی مقاله)

۶. نتیجه گیری

۷. فهرست منابع

١. عنوان مقاله

أ. ویژگی های عنوان مقاله علمی

۱. برخورداری از اهمیت و اولویت پژوهشی

۲. رسایی و شفافیت موضوع

۳. مورد علاقه پژوهشگر و در توان علمی او

۴. روشن بودن قلمرو موضوع و تناسب با حجم مقاله

۵. جزئی و محدود بودن موضوع

۶. برخورداری از منابع کافی و در دسترس

ب. راهکارهای عمومی برای انتخاب موضوع

۱. تقویت حس کنجکاوی و غلبه بر پیش فرضها و الگوهای ذهنی
۲. مشورت با اساتید و استفاده از تجربه کارشناسان آگاه
۳. بررسی پژوهش های قبلی در موضوعی کلی و کشف نقاط ابهام
۴. مطالعه مقالات پایان نامه های مرتبط (به ویژه بخش پیشنهادها)
۵. مطالعه سرفصل ها و جزئیات دروس در رشته های هدف
۶. توجه به فراخوان های کنفرانس ها و همایش های علمی.

ج. راهکارهای اختصاصی برای جوشش زایی موضوع

۱. کشف گرایش های علمی (عمومی و تخصصی) پژوهشگر
۲. کشف زیر شاخه ها و ریزموضوعات گرایش تخصصی پژوهشگر
۳. مطالعه اکتشافی در منابع مرتبط و متناسب
۴. پالایش عناوین یافت شده و تولید پرسش
۵. مشورت با اساتید مرتبط و اولویت سنجی عناوین مستخرج
۶. پیشینه شناسی عناوین نهایی و انتخاب پایانی

۲. چکیده مقاله

چیسستی و چندگونگی و چگونگی چکیده

أ. چىستى چكىده
گزارش اجزا و گزیده داده ها
به وسيله افعال اسنادي (نه
پردازشي)
براي آگاهي خواننده به محتواي
مقاله
(حدود ۲۵۰ واژه)

ب. چندگونگی چکیده

۱. چکیده آغازین (پیش از تدوین مقاله)

بیانگر نقشه کلی مقاله برای ارسال به همایش ها

۲. چکیده پایانی (پس از تدوین مقاله)

بیانگر ساختار و محتوای نهایی مقاله برای خواننده

ج. اقسام چکیده پایانی

۱. چکیده موضوع نما (راهنما)

بیانگر عناوین اصلی و فرعی و فرعی تر مقاله
ویژه کتابنامه ها و مقاله نامه ها

۲. چکیده تمام نما (فراگیر)

نشان دهنده نتایج : فشرده همه مقاله

ویژه مقالات و پایان نامه های علمی

۳. چکیده ترکیبی (راهنما+تمام نما)

د. اجزای چکیده ترکیبی

- ۱. اجمالی از اهمیت موضوع و تصریح به عنوان مقاله**
- ۲. اشاره به روش تحقیق و شیوه داده آوری و داده پردازي**
- ۳. اشاره گذرا به عناوین اصلی مقاله و زیرشاخه های آن**
- ۴. بیان فشرده نتایج و یافته ها و دستاوردهای تحقیق**
- ۵. گزارش واژگان کلیدی (نه کلیدواژه ها)
(برای آسان سازی دستیابی خوانندگان به محتوای مقاله)**

هـ. چگونگی چکیده نویسی

۱. مطالعه و بازخوانی متن نهایی و شناسایی هسته و پوسته

۲. تمرکز بر هسته و نشانه گذاری جملات کلیدی و بنیادین

۳. ایجاد انسجام و پیوند میان جملات کلیدی و بنیادین

٣. مقدمه مقاله

أ. چيستی مقدمه

**معرفي موضوع مقاله
و ارائه اطلاعاتي كلي درباره آن**

ب. اجزای مقدمه

یکم. بیان مسأله و قلمرو آن

۱. بیان معلومات

شناسایی کلیدواژه های در عنوان مقاله و تعریف آنها

۲. بیان مجهولات

پرسش های محقق درباره ابعاد مجهول موضوع با تکیه
بر کلید واژه کانونی در عنوان مقاله

دوم. بیان ضرورت و اهمیت

اقسام ضرورت و اهمیت

۱. ضرورت و اهمیت اصل مسئله تحقیق

بیان ادله عقلی و نقلی یا آثار و برکات مسئله تحقیق

۲. ضرورت و اهمیت تحقیق از سوی محقق

بیان انگیزه و هدف پژوهشگر از رویکرد به مسئله تحقیق

سوم. پیشینه شناسی

أ. تعریف پیشینه

بررسی سرگذشت موضوع برای دریافت مجوز ورود به تحقیق

ب. اقسام پیشینه

أ. پیشینه پیدایی موضوع:

آشنایی با تاریخچه و سرگذشت تکوینی موضوع

ب. پیشینه پژوهشی مسئله:

شناسایی پژوهش های انجام شده درباره موضوع

۱. پیشینه اعمّ (فرارشته ای) اقسام پیشینه پژوهشی

فرهنگ نامه‌ها؛ دانش‌نامه‌ها و دائرةالمعارف‌ها؛ کتابشناسی‌های

عمومی

۲. پیشینه عامّ (رشته ای)

منابع جامع همه موضوعات در رشته ای خاص

۳. پیشینه خاصّ (گرایشی کلی)

منابع عمومی مرتبط با موضوع تحقیق

۴. پیشینه اخصّ (گرایشی تخصصی)

منابع همنام با موضوع تحقیق

٤. ادبیات و مفاهیم تحقیق

أ. ادبيات تحقيق

بيان چارچوب نظري موضوع تحقيق

ب. عناصر ادبیات تحقیق

یکم. بیان فرضیه های تحقیق

دوم. بیان اهداف و فوائد تحقیق

سوم. تعیین روش تحقیق

اقسام روش تحقیق

بر اساس منابع کشف حقیقت و دستیابی به آن:

عقل و اندیشه؛ تاریخ؛ وحی؛ زیان و گفتار؛ تجربه؛

۱. روش عقلي و تحلیلي (مثال: ادله حرکت جوهری و نتایج آن)

۲. روش نقلی و تاریخی (مثال: جنگهای پیامبر با یهودیان مدینه)

۳. روش نقلی و وحیانی: (مثال: دعا و آداب آن در آیات و روایات)

۴. روش ادبی و زیان شناختی: (نقد و بررسی قاعده ادبی تضمین)

۵. روش تجربی و عملی: (موضوعات پزشکی، فنی مهندسی و...)

ج. مفاهیم تحقیق

۱. چيستی‌شناسی مفهومی و ماهوی کلیدواژه های

عنوان

واژه شناسی: بیان کاربردهای عرف خاص و عام / توجه به

واژگان مترادف و متضاد

اصطلاح شناسی: بیان تعریف های اصطلاحی و قراردادی در

دانش های مختلف

۲. گونه و گستره شناسی کلیدواژه های عنوان

(دسته بندی های طولی و عرضی؛ اقسام و مراتب)

۵. بحث‌ها و یافته‌ها (بدنه اصلی مقاله)

أ. تعريف

داده پردازي و تدوين بدنه مقاله
با پاسخ تفصيلي به پرسش هاي
فرعي

ب. مراحل فرآوری بدنه مقاله

یکم. پرسش‌سازی (اصلي و فرعي) و **طراحی هندسه** پژوهش بر پایه پرسش‌های فرعی.

دوم. منبع‌یابی و تهیه **پرونده پژوهشی** با مطالعه اکتشافی در منابع شناسائی شده و استخراج عناوین مرتبط.

سوم. داده‌پردازی و **تهیه پرونده علمی** و دسته‌بندی مطالب بر اساس نقشه مهندسی پژوهش با مطالعه متنی.

چهارم. تدوین و نگارش بر پایه **نقشه مهندسی پژوهش**.

ج. اقسام سؤال (به لحاظ ارزش علمی)

یکم. سؤال اصلی

عنوان مقاله در قالب ساختار پرسشی که نیازمند پاسخ تفصیلی و تحلیلی است..

سؤال اصلی را نمی توان یکباره پاسخ داد، بلکه باید به چند سؤال فرعی تجزیه شود و به تدریج آن را پاسخ گفت.

دوم. سوالات فرعی

پرسش‌هایی که از دل سؤال اصلی بیرون می‌آیند و پاسخ به هر يك از آنها، بخشی از پاسخ به سوال اصلی است.

این سوالات، ساختار مقاله را شکل می‌دهند و همان عناوین مهم در بدنه اصلی مقاله هستند

د. راهکارهای تجزیه سؤال اصلی به سؤالات فرعی

۱. شناسایی کلیدواژه‌های در سؤال اصلی

۲. توجه به دسته بندی افقی (اقسام)
کلیدواژه‌ها

۳. توجه به دسته بندی عمودی (مراتب) کلیدواژه‌ها

هـ. نقشه مهندسی پژوهش

۱. چيستی‌شناسی مفهومی و ماهوی (واژه و اصطلاح‌شناسی)
۲. گونه و گستره‌شناسی (اقسام و دسته‌بندی‌های عرضی و طولی موضوع)
۳. دیده‌شناسی (بیان و بررسی دیدگاه‌ها و احتمالات در مسأله)
۴. چرایی‌شناسی و مستدل‌سازی یافته‌ها (بیان و بررسی علل و ادله)
۵. روش‌شناسی (بیان و بررسی راهکارها و زمینه‌ها و عوامل)
۶. آسیب‌شناسی (بیان و بررسی آفت‌ها و خطرهای موانع)
۷. نمادشناسی (بیان و بررسی نشانه‌ها و ویژگی‌های موضوع)
۸. پیامدشناسی (بیان و بررسی آثار مثبت و منفي)
۹. نمودشناسی (بیان و بررسی الگوهای عینی در خارج)
۱۰. شبهه‌شناسی (بیان و بررسی شبهات و پاسخدهی مناسب)

۱. چستی‌شناسی مفهومی و ماهوی

۲. گونه و گستره‌شناسی

۳. دیده‌شناسی

بیان و بررسی دیدگاه‌ها در قالب‌های:

۱. جهت‌دار: افراطی و تفریطی و اعتدالی

۲. بی‌جهت: موافقان و مخالفان و مفضّلان

۴. چرائی شناسی

مستدل سازی مسئله تحقیق با بیان ادله سه گانه:

۱. عقلي (برهان)

۲. نقلي (آیات و روایات و تاریخ معتبر)

۳. عقلائی (قراردادهای عرفی)

۵. روش‌شناسی

برشماری راهکارها و زمینه‌ها و بسترها + بیان چگونگی

عاملیت

۱. ایجابی و (بایدها) و سلبی (نبایدها) اثرگذاری آنها در قالب دسته بندی‌های:

۲. علمی و عملی یا مادی و معنوی

۳. پیدائی (ایجاد) پایائی (استمرار) پویائی (افزایشی)

۴. کوتاه مدت و میان مدت و بلند مدت

۶. آسیب‌شناسی

برشماري آفت‌ها و خطر‌ها و موانع + بيان چگونگي

بازدارندگي موانع در قالب دسته بندي

۱. علمي و عملي يا مادّي و معنوي

۲. پيدائي (ايجادي) پايائي (استمراري) پويائي (افزايشي)

۳. کوتاه مدت و میان مدت و بلند مدت

۷. نمادشناسی

بیان و بررسی نشانه ها و ویژگی های موضوع تحقیق

در قالب دسته بندی:

۱. ایجابی و سلبی

۲. تکوینی و تشریحی یا مادی و معنوی

۳. اعتقادی و اخلاقی و رفتاری

۸. پیام‌شناسی

بیان و بررسی آثار مثبت (برکات) و منفی (عواقب)

در قالب دسته بندی:

۱. فردی و اجتماعی یا دنیایی و آخرتی

۲. ایجابی و سلبی یا مادی و معنوی یا تکوینی و تشریحی

۳. اعتقادی و اخلاقی و رفتاری

۴. کوتاه مدت و میان مدت و بلند مدت

۹. نمودشناسی

بیان الگوهای عینی و مصادیق بیرونی برای
ماندگارسازی پیام ها و پندهای تربیتی موضوع در قالب

۱. دلبستگی و امنیت

۲. انحصاری و اشتراکی

۱۰. شبه‌شناسی

بیان شبهه های پیرامون موضوع تحقیق

و نقد و بررسی و پاسخ دهی مناسب به شبهات

۱. اعتقادی و اخلاقی و رفتاری

۲. ساختاری (روشی) و محتوایی (دانشی)

۳. دینی و غیر دینی (ادبی، علمی و...)

۶. نتیجه گیری

أ. تعريف

**خلاصه (نه چكیده) اجزای مقاله
و بیان نتایج اصلی و امتیازات تحقیق
با عبارات جدید
برای تکمیل آشنایی خواننده**

ب. اجزای نتیجه گیری

۱. جمع بندی و اشاره به عنوان مقاله و زیرشاخه های آن

۲. بیان خلاصه وار نتایج پژوهش به ترتیب منطقی

۳. اشاره به نوآوری های تحقیق

۴. ارائه پیشنهادهای پژوهشی (برای جامعه علمی)

۷. فهرست منابع